

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Dutka Márta

A SZECESSZIÓ

MAGYARORSZÁGON

Kiállítás az Iparművészeti Múzeumban

Magyar Nemzet

1959. IV. 5.

Osztályozás

408

Spartan. Lir.

"1959"

zenei

elvszám

Most, amikor a Tanácsköztársaság születésének 40. évfordulójára készül az ország, s néhány hónapja emlékeztünk meg a nagyváradi Holnap félévszázados jubileumáról, az Iparművészeti Múzeumban kiállítás nyílt, amely alkalmat ad arra, hogy őszintén szembenézzünk a századforduló egész Európára kiterjedő művészeti mozgalmával, a szecesszióval. Feltehető a kérdés, hogy e dátumoknak mi közik van egymáshoz? Megpróbálunk rá válaszolni.

A társadalom mozgásának, fejlődésének jelenségeit a képzőművészet üttörői, s még inkább az architektúra mesterei az első között veszik észre. Így történt, az a múlt század utolsó évtizedeiben is esztétikai és művészeti téren. Az angol Ruskin és Walter Crane, a bécsi Wagner, Olbricht és Klimt, de említhetnénk Toulouse-Lautrec és más európai nagy mester nevét is, szinte egy időben érzik meg, hogy

a tömegek szemében unott és szinte bősztű

a historizmus eklektikájához görcsösen ragaszkodó feudális szemlélet.

A haladó szellemű Ruskin és az új század sok alkotóművésze keres új utakat, új kifejezési lehetőségeket. S mi a feladat? Felbontani, lazítani, rombolni a tradíciókhoz ragaszkodó feudális szemlélet avult formavilágát, s helyette egy olyan művészetet teremteni, amely nem idegen a nagy tömegek számára. A művészet demokratizmusát hirdették, a művészet minden területén, s arra törekedtek, hogy a művészetek XIX. század folyamán megbomlott egységét ismét szervesen összefűzzék. Az építészettől akkor technikailag nem jutott el még odáig, hogy a formák alapvető szerkezeti átszervezésével kísérletet tehetett volna új stílus alkotására. De a »Vissza a természet-hez!« ösztöne jelszava új lehetőségekre talált az épületek új hangú vonaljátékában, díszítményein, a lakások belső kiépítésében, a történelmi stílusokból táplálkozó unt eklektika korszerűtlen pompája helyett.

A művészet hangulatteremtő erejével

tették otthonossá a középületek teremt, az ember otthonát. S talán itt van a lényege a szecesszió küldetésének, lázadás a megszokott, a feudális életformát hirdető történelmi stílusok ellen.

Felszállott a páva — írta Ady Endre s nem lehet a vé-

letlen találkozása, hogy a szecesszióban a páva világszerte mint dekoratív elem és jelkép röppent fel a házak homlokzatára, és helyezkedik el a legkülönbözőbb dísztagyakon, s az iris, a lóbuszvirág, a lilium kacskaringós vonalritmusokban tagadja, és egyben újrafogalmazza a klasszikus örökségű arabeszk helyett a kor életérzését.

A közvélemény megérzéssel reagált a szecesszió furcsa, újszerű, formabontó törekvéseire. Az új stílus a tömegek szemében egyszerre népszerű lett, gondoljunk csak a századforduló tökébefejtését nem kímélő díszes kávéházaira, ünnepi termeire, színházaira. Kialudt bennük a gázláng, lefoszlott a barokk és rokokó gipszstukkó, hogy helyet adjon a növényi elemek fantasztikus vonaljátékainak, új hangulatot, sokszor dekadens légkört árasztva.

A hivatalos esztétika sokáig szemben állt a szecesszió kísérletével. Heves támadások érték a tömegek ízlésének hízogó új művészetet. De a kor legjobb, haladó tehetségei képzőművészetben, irodalomban, zenében Európa-szerte ráeszméltek arra, hogy az új művészeti áramlat több mint tömegdivatot kiszolgáló öncélú játék, sőt a művészet megújulását kereső forradalmi törekvés. Megértette ezt nemcsak Rippl-Rónai, Kernstok, Beck Ö. Fülöp, hanem Bartók Béla is, a művészetek minden területén megkezdődött az új formanyelv keresése. Hogy nem mindenki találta meg a kísérletezők közül a haladás irányát, az természetes. De nagy jelentőségű eredmény már egymagában az is, hogy az impresszionizmus színfoltokra bontott, a kontúr, a körrajz tagadó látásmódjával szemben a szecesszió újra jogaiba ülteti, szerephez juttatja a bátor ívelésű vonalat, s új arabeszkeket formál a természet és a népművészet átélte motívumai-ból.

Korántsem lehet azonban azt állítani, hogy a magával sok salakot hordó, újító áramlat mindig a helyes fejlődés medrében hömpölygött volna. Sok elhibázott, túlhajtott, hivalkodó kinövés származott az eszmei célkitűzéseiben haladó törekvésből, sokan visszaéltek a képzelőerőben gazdag, haladó kísérlet szellemi-

ségével. Epp ez adott alkalmat a hivatalos esztétikának, hogy gúnyt űzzön és nevetéssé tegye az egész mozgalmat. Pedig e kiállítás bizonyítja, mennyire nem volt igaz annak a történelmi stílusokon nevelkedett maradiságnak, amely a szecesszió gyűjtőnév alatt minden stílustalanságot a ruszini számlára írt.

A szecesszió

néhány évtizedes ragyogása után lassan elszenderült,

mint a többi történelmi stílus. Sokáig kallódó lom, műtárgy jellegét is lekicsinyelt stílus-vált, s ha ízlésünk, arányérzékünk tiltakozik is az ellen, hogy a mai művészek inspiratív hagyománynak tekintsek a szecessziót, mégis tárgyilagossággal mérlegelve a fejlődés útját, ma már senki sem tagadhatja, hogy a szecesszió volt az az újító kísérlet, amely széles kaput nyitott a művészet fejlődése előtt.

Az Iparművészeti Múzeumban rendezett kiállítás a szecesszió igazi értékét, nagyhatalomú jelentőségét, üttörő jellegét kitűnően reprezentálja. A kiállítás mindenképp megérdemli, hogy a mai kor gyermeke az üttörőket megillető tisztelettel álljon a szecessziós művészet legjobb darabjai előtt. Mert ezek az érdekes, fantasztikus díszítményű műtárgyak voltak azok, amelyek a tömegek szemében lerombolták a hamis bálványokat, az arisztokratizmus fellegvárából emberközeltségbe hozta a művészetet, új eszméket adva a régi formáknak, a szecesszió minden kisiklásával együtt is a modern művészet emberibb, egészségesebb talaját ágyazta meg.

Ez volt a történelmi szerepe, hivatását ezzel be is töltötte. Helytelen volna tehát és kárt tennie e közízlés fejlődésének, ha a kiállítás látogatói többet látnának a szecesszióban, mint korát tükröző törekvést, egy megújulási folyamatot, stílust, amely már távol van a mi világunktól s nem a lakásban, a környezetünkben van a helye, hanem a történelmi értékeket őrző múzeumban.

Dutka Mária